

ΜΑΤΙΕΣ ΚΑΙ ΣΚΕΨΕΣ

ΟΙ ΓΥΦΤΙΣΣΕΣ

Πρωτ'-πρωτ', την Καθαροδευτέρα, οί δυο γύφτισσες, μ' έναν τορβά κρεμασμένο από τόν ὦμο, μ' ένα ραβδί γλωρό στο μαῦρο χέρι, τὸ ἀγριοστολισμένο μὲ μπλὲ χάντρες, ξυπνήσανε τὴ γειτονιά γυρίζοντας στὰ σπίτια, χτυπώντας κάθε αὐλόθυρα μὲ τὸ ραβδί, καὶ κρᾶζοντας ἀπὸ πάνου ἀπὸ τὶς μάντρες :

— Μακαρόνια, κριάτα, τίποτ' ἀποφάγια...

Δὲν ἀκούγανε ἀπάντηση, δὲν τὶς πείραξε ἡ περιφρόνηση, τραβοῦσαν πάρα κάτω καὶ ξινάλεγαν :

— Κοκόνες...κυρίες...μακαρόνια....

Τίποτα· φεύγανε, βιαστικιές, ξυπόλιτες, βρωμιάρικες, σειώντας τὴν πεταμένη κοιλιά τους, λυγίζοντας τὰ κρεμασμένα στήθια τους, ὡς ποὺ κάποιο παραθύρι ἄνοιγε, κάποιο χέρι ἔβγαине μ' ἓνα φαρᾶσι ἀποφάγια, τᾶριχνε, σὰ σκουπίδια, μέσα στὸν τορβά ποὺ τεντώναν ἀπὸ κάτω—σὰν πεινασμένο στόμα—τὰ μανριδερά, γυαλιστερά χέρια κι' ἀποτραβιῶταν πάλι μέσα μὲ σιωπή, μ' ἀηδία καὶ μὲ φόβο.

Μὰ ὁ νοῦς μου ἔμένα οὔτε σόπαινε, οὔτε ἀηδίαζε, οὔτε φοβότανε, μόνο ζήλευε. Ζήλευε τὸν εὐτυχισμένο αὐτὸ λαό, τὸν πειὸ εὐτυχισμένο ἀπ' ὅλους γιατί δὲ νοιώθει τὴ ζωὴ ποὺ κάνει ὅλος ὁ ἄλλος κόσμος, τὴ δύσκολη ζωὴ, καὶ γι' αὐτὸ δὲν ἔχει τὶς ἀνάγκες του. Αὐτοῦ ἡ ζωὴ εἶν' ἀλλοιώτικη, ὅπως ἀλλοιώτικη ἀπὸ τὴ δική μας εἶναι ἡ ζωὴ τοῦ ζώου καὶ τοῦ φυτοῦ· εἶναι μιὰ ζωὴ ἀπλή, γιατί δὲ θέλει ἄλλο ἀπὸ θροφή κι' ἀπὸ συνέχεια. Δὲν ἔχει ὁ γύφτος οὔτε κράτος, οὔτε νόμο, οὔτε πολιτισμό, οὔτε κανένα περιορισμὸ ἀπ' αὐτοὺς ποὺ μᾶς κάνουν ἐμᾶς δούλους. Αὐτὸς εἶν' ὁ ἐλεύθερος, γιατί εἶναι ὁ ἀφέντης τῆς γῆς ὅπου πατεῖ, τοῦ σπιτιοῦ ποὺ κάθεται, τοῦ ἀγέρα ποὺ ἀνασαίνει. "Ὅπου τοῦ ἀρέσει ἐκεῖ εἶν' ἡ πατρίδα του. Δὲ δουλεύει· τότε θρέφουμε, κι' αὐτὸς μᾶς κοροϊδεύει. Πιστεύουμε στὴ μοῖρα ποὺ μᾶς λείει, κι' αὐτὸς πιστεύει στὴ μοῖρά μας. Αὐτὸς περιφρονεῖ ἐμᾶς κι ὄχι ἐμεῖς αὐτόνε. Αὐτὸς ποὺ ξέφυγε ἀπὸ τὶς συνθῆκες τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς, καὶ στέκετ' ἀπὸ μακριὰ της καὶ τὴν κοροϊδεύει. Ἡ πανούργικη ματιά του, ἡ κλαψοτραγουδιστὴ φωνή του, τὸ ξενιαστό του ξάπλωμα στὸ λιόλαμπρο γρασίδι, ἡ γδύμνια του, ἡ βρῶμα του, ἡ ξεδιαντροπιά του, ὅλα του εἶναι κοροϊδεῖα πρὸς ἐμᾶς.

Μᾶς λείει κάθε γύφτος καὶ κάθε γύφτισσα :

«Ἐσὺ εἶσαι δούλος τοῦ θεοῦ σου, τῆς πατρίδας σου, τῆς πολιτείας σου, τοῦ νοικοκύρη σου, τοῦ ράφτη σου, τοῦ γιατροῦ σου, τοῦ ἐμπόρου σου, τοῦ

γειτονά σου, τοῦ μυαλοῦ σου, τῆς καρδιάς σου· εἰς' ἄλυσσοδεμένος μὲ συνθῆκες. Ἐγὼ εἶμαι ἀφέντης. Ἐχω θρησκεία ὅποια θέλω, πατρίδα ὅποια θέλω· νόμο μου τὴν ἀνομία, ὑγεία μου τὴ βρῶμα, σκέψη μου τὴν ξενιασιά, ἔρωτα ἐλεύθερο. Νοῦκι, λοῦσσο, ὑπόληψη, τιμὴ, χρῆος, καθήκο εἶναι ἀνοησίες ποὺ δὲν ὑπάρχουνε στὴ δική μου τὴ ζωὴ, τὴν τέλεια ζωὴ, ἀφοῦ εἶναι ἡ πιὸ λεύτερη. Κι ἂν εἶναι ἡ λευτεριά ὁ πιὸ μεγάλος σκοπὸς ποὺ ἔχει ὁ πολιτισμὸς σ' αὐτὸ τὸν κόσμον, ἐγὼ εἶμαι ὁ πολιτισμένος, ποὺ εἶμαι λεύτερος, κ' ἐσὺ εἶσαι ὁ βάρβαρος, ποὺ εἶσαι δούλος, ἀφοῦ πιστεύεις, ὑποτάσσεσαι, φυλάγεσαι, φορολογεῖσαι, καθαρίζεσαι, λουσσαρίζεσαι, σκέφτεσαι, παντρεύεσαι, δουλεύεις, ἀφοῦ εἰς' ἄλυσσοδεμένος.

Αὐτὰ λέγανε στὴ σκέψη μου μὲ τὴν κλαψοτραγουδιστὴ σερνάμενη φωνή τους, οἱ μαγαρισμένες γύφτισσες ποὺ γλυστρούσανε, ξυπόλιτες, μανριδερές, φαντάσματα τῆς κοροϊδίας, καὶ γυρεύαν τ' ἀποφάγια τῆς ἀποκριᾶς τὴν Καθαροδευτέρα.

->-

ΟΙ ΛΕΥΚΕΣ

Πέρασα πάλι, ἴστερ' ἀπὸ χρόνια, κάτω ἀπ' τὴ διπλὴ δεντροσειρὰ ποὺ πάει στὸ κοιμητήρι. Μὰ τώρα μοῦ φάνηκε πὼς πήγαινα σὲ πανηγύρι. Ὁ ἥλιος ἦταν γελαστός, ὁ δρόμος πιὸ ἀνοιχτός, τὰ δέντρα πιὸ πρόσχαρα. Ἄλλοτε ἦταν κυπαρίσσια, κ' ἐστῆ-κοντο ἀλύγιστα, σὰ θλιμμένες μανροφόρες, ποὺ σκίβαν τὰ κεφάλια τους γιὰ νὰ περνᾶνε οἱ κηδεῖες. Τώρα εἶδα ἀντὶ γιὰ κυπαρίσσια λεῦκες νὰ σειοῦνε παιχνι-διάρικα τὰ τρυφερά τους βλασταράκια, νὰ μονομουρρίζουνε σὰ γέλια παιδικίσια καὶ νὰ σκορπίζουνε στὸν πένθιμο δρόμο τὴ χαρὰ τῆς ζωῆς ποὺ ξαναγεννιέται, ξαναασαίνει, ξαναβλέπει.

Ποιὰ ἀπὸ τὶς δυὸ νὰ ἦτανε τάχα ἡ ἀλήθεια : ἡ παλιὰ δεντροσειρὰ μὲ τὰ κυπαρίσσια, ἢ ἡ τωρινὴ μὲ τὶς λεῦκες ; ποιὰ νᾶρμοζε καλλίτερα μὲ τὸν τόπο ποὺ ἦτανε βαιλμένες ; αὐτὴ ποὺ δειχνε τὴ θλίψη ἢ τούτῃ ποὺ δείχνει τὴ χαρὰ ;

Δὲν ξέρω γιατί δὲν καταλαβαίνω τί σχέση ἔχουνε τὰ δέντρα μὲ τὰ δικά μας τὰ αἰσθήματα καὶ ποιὸς ἔβαλε σὲ νόμο ἀνθρώπινο τὰ πλάσματα ἄλλου γένους κι ἄλλου κόσμου, κ' εἶπε : τὰ κυπαρίσσια νὰ δείχνουνε τὴ θλίψη καὶ οἱ λεῦκες τὴ χαρὰ.

Θαρρῶ, γι' αὐτό, πὼς αὐτὸς ὁ νόμος εἶναι ψεύτικος κι ἀπόδειξη πὼς ἐμεῖς ποὺ τὸν ἐβάλαμε τότε πατοῦμε, ἀφοῦ ἄλλοτε στὸ δρόμο τοῦ κοιμητηριοῦ φυτεύουμε ἄλλα δέντρα κι ἄλλοτ' ἄλλα.

Ἄν εἶναι ὅμως ψεύτικος ὁ νόμος, εἶναι ἀληθινὴ ἡ ἰδέα νὰ μποῦν ἐπίτηδες δέντρα τῆς χαρᾶς στὸ

δρόμο της λύπης. Γιατί αυτή είναι η ζωή: μια ατέλειωτη αντίθεση, μέσα σε μια άπειρία από δυνάμεις. Κάθε στοιχείο, κάθε πλάσμα, κάθε δροατό κι' άδρατο, κάθε υλικό κι' άυλο, όσο μεγάλο, κι' όσο μικρούτσικο κι' αν είναι: είτε ωκεανός, είτε σχολήκι, είτε άνεμος, είτε χορταράκι, είναι και μια δύναμη, δύναμη αντίθετη, αλλά που δεν μπορεί να κάνη ή μια δίχως την άλλη. Είναι η φωτιά που δεν ανάβει δίχως τον άγέρα· είναι η γυναίκα που συμπληρώνει' απ' τον άντρα.

Κ' η ευτυχία κ' η συμφορά, κ' η θλίψη κ' η χαρά είναι κι' αυτές δυνάμεις αντίθετες αλλά σφιχτοδεμένες· η μια χαλάει την άλλη κ' η μια δίνει τη δύναμη της άλλης. Πρέπει να πονέσουμε για να νοιώσουμε την ύγεια· να πάθουμε κακό για να καταλάβουμε το καλό· να κλάψουμε για να αισθανθούμε την ευχαρίστηση του γέλιου· να περάσουμε νύχτα για να ποθήσουμε ήμέρα· να ιδούμε το θάνατο για να αγαπήσουμε τη ζωή.

Κι αγαπάμε τη ζωή, όταν, μπροστά στην πύλη του κοιμητηριού, τραγουδάνε πρόσχαρες οι λεϊκές.

Ε. ΕΥΣΤΡΑΤΙ ΔΗΣ

ΤΗΣ ΑΝΟΙΞΗΣ

ΠΑΠΑΡΟΥΝΕΣ

Στου κάμπου τ' άνοιξιάντικο, το μέγα πανηγύρι,
Οί παπαρούνες ντροπαλές μεθούν και ξεφαντώνουν
Σάν κοπελιές που κρύβονται δειλές στο παραθύρι
Μά μέσα οι πόθοι των φωτιά στα στήθια των ματώνουν...

Τα μάγουλα τὰ κόκκινα, τὰ πορφυρά τὰ χείλη
Χαρίσματα της Άνοιξης στην κάπια μου παιδούλα
Τί καρτερούν; Μή την πικρή καρδιά μου να τους στείλλω
"Όλο τὸ αἷμα τ' ἄλικο στη δίψα των δροσούλα;

—><—

ΣΟΦΙΑ

Λόγια και γέλια όλόδροσα σε κοραλλένιο στόμα
Σά μακρυνή άντηχήσατε χαρμόσυνη καμπάνα.
Κ' ήρθε η ζωή στερνή φορά, καλή μας χρυσομάνα,
Μου φίλησε τὸ μέτωπο και μοῦπε: Ζήσε άκόμα !...

Π. ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΣ

ΠΑΛΙ ΓΙΑ ΤΟ ΜΑΡΤΖΩΚΗ

Φίλε «Νουμά»,

Διάβασα και γώ το άρθρο του κ. Λέαντρου Παλαμά «Για την ποίηση του Μαρτζώκη» και σε παρακαλώ να τυπώσης τοῦτα τὰ λίγα λόγια στο έλεύτερο φύλλο σου. Θέλω—και μαζί με μένα πιστεύω πώς πολλοί θα θέλουνε—να μάθω για ποιο λόγο κλωτσοπατάει δηλ την εργασία ενός ανθρώπου χωρίς να ξέρουμε αυτόνε τον απαραίτητο **λόγο**. Να κάνουμε τον κριτικατζή δεν είναι δύσκολο πράμμα—καθώς τώρα τελευταία φάνηκε—, θαρρώ όμως πώς η διαολεμένη αυτή δουλειά δεν είναι δημοσιογραφική και γι' αυτό ίσα ίσα δεν μπορεί να σταθῇ κριτική χωρίς να λείει και το **γιατί** λείει· έτσι και όχι άλλοιως. Όμως ο κ. Λέαντρος Παλαμάς ἐνῶ στην άρχή στο άρθρο του μάς λείει πώς θα πείση μ' ένανε σύντομο χαρακτηρισμό του έργου του Μαρτζώκη, πώς δηλ του ή δουλειά δεν έχει καμμιά σπουδαιότητα, τραβάει και τελειώνει το άρθρο του χωρίς να το καταφέρει. Το μόνο που καταφέρνει—και δεν πιστεύω να μη μετάνιωσε άμα τυπώθηκε το άρθρο του—είναι να πιάση το μακαρίτη το γέρο Μαρτζώκη, ζεστόνε άκόμα, και να τότε σκάσει χάμου άλύπητα και χωρίς να δώση σε κανένα το λόγο. Μά αυτό, Χριστιανοί, δὲ λέγεται κριτική, αυτό είναι πλημμέλημα! Δεν έπαιρνε τουλάχιστο παράδειγμα ο κ. Α. Παλαμάς από το **μεγάλο** πατέρα του; Δὲ διαδράζει τίς κριτικές του να ιδῇ πώς κρίνουνε ὅσοι βαστάνε αδιάσκοπα τῶνα τους χέρι πάνου στην καρδιά τους;

Εἶπα πώς δεν κάνω τον κριτικατζή. Τέτοια δουλειά δεν είναι για τον καθένα και πολύ περισσότερο για μένα. Γι' αυτό δὲ λέω αν είναι ή δεν είναι δίκαια τὰ ὅσα γράφει για την ποίηση του Μαρτζώκη. Θαρρώ όμως πώς κακή έκδούλευση κάνει και στον έαυτο του και στα γράμματα καθένας που έτσι για να γράψῃ και με το **έτσι θέλω** βγάνει απόφασες χωρίς **δικαιολογία**. Ο κ. Α. Παλαμάς σαν ήθελε να κάνει κριτική, έπρεπε να πάρῃ πέντε κομμάτια από τὰ λίγα που γράψε ο καλὸς γέρος και άπάνου σε κείνα να μιλήσῃ, να κριτικάρῃ, ν' αποφασίσῃ. Ἡ μήπως δεν καταδέχεται να κουραστῇ περισσότερο; Ἄν είναι τοῦτο, τότε δεν έπρεπε νάνακατευτῇ καθόλου.

Τάχα δὲ θα βρεθῇ κανείς να μιλήσῃ για ὅσα μάς άφησε ο γέρο Μαρτζώκης;

Ὁ «Νουμάς» έχει κηρυχτεί έλεύτερο βήμα